

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК
МІЖНАРОДНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія:
ФІЛОЛОГІЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 54

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

Збірник включено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України зі спеціальності 035 «Філологія» на підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 1471 від 26.11.2020 р. (додаток 3).

Видання включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)

Серію засновано у 2010 р.

Засновник – Міжнародний гуманітарний університет

Друкується за рішенням Вченої ради Міжнародного гуманітарного університету
протокол 7 від 01.03.2022 р.

Видавнича рада:

С.В. Ківалов, акад. АПН і НАПрН України, д-р юрид. наук, проф. – голова ради; **А.Ф. Крижановський**, член-кореспондент НАПрН України, д-р юрид. наук, проф. – заступник голови ради; **М.П. Коваленко**, д-р фіз.-мат. наук, проф.; **С.А. Андронаті**, акад. НАН України; **О.М. Головченко**, д-р екон. наук, проф.; **М.З. Згуровський**, акад. НАН України, д-р техн. наук, проф.; **В.А. Кухаренко**, д-р філол. наук, проф.; **Г.П. Пекліна**, д. мед. наук, проф.; **О.В. Токарєв**, Засл. діяч мистецтв України.

Головні редактори серії: доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов професійного спілкування **В.Я. Мізецька**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики **М.В. Мамич**.

Редакційна колегія серії «Філологія»:

С.В. Голик, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; **І.І. Дмитрів**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури та теорії літератури, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка; **М.І. Зубов**, доктор філологічних наук, професор кафедри германських та східних мов, Міжнародний гуманітарний університет; **А.А. Кісельова**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики, Національний університет «Одеська юридична академія»; **А.П. Ладиненко**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов № 2, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Г.В. Савчук**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу та мовознавства, Міжнародний гуманітарний університет; **Ю.О. Томчаковська**, кандидат філологічних наук, доцент, в.о. зав. кафедри іноземних мов № 2, Національний університет «Одеська юридична академія»; **О.В. Шевченко-Бітенська**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов № 1, Національний університет «Одеська юридична академія»; **О.К. Гадамський**, доктор філологічних наук, доктор габлітований гуманітарних наук в області мовознавства (Варшавський університет), професор, завідувач кафедри білоруських та українських досліджень, Інститут славистики, Опольський університет (Ополе, Польща).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Повне або часткове передрукування матеріалів, виданих у збірнику
«Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету»,
допускається лише з письмового дозволу редакції.

При передрукуванні матеріалів посилання на
«Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету» обов'язкове.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16819-5491Р від 10.06.2010

Адреса редакції:

Міжнародний гуманітарний університет, офіс 502,
вул. Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, 65009, Україна,
тел. (+38) 099-547-85-90, www.vestnik-philology.mgu.od.ua

© Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.

Серія: «Філологія», 2022

© Міжнародний гуманітарний університет, 2022

<i>Пасічник Н. І., Закордонець Н. І., Плавуцька О. П.</i>	
МІЖКУЛЬТУРНИЙ ЦИФРОВИЙ ДИСКУРС ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ФІЛОЛОГІЧНИЙ ТА МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТИ	76
<i>Приблуда Л. М.</i>	
МЕТАФОРА ЯК ЗАСІБ УВИРАЗНЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ДІЙСНОСТІ В РОМАНАХ ЛЮКО ДАШВАР “ІНІЦІАЦІЯ” ТА “#ГАЛЯБЕЗНОЛОВИ”	80
<i>Пятковська Т. А.</i>	
ЛІНГВОКОНЦЕПТОЛОГІЯ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	84
<i>Рубана Є. С.</i>	
АНТОНІМНІ ВІДНОШЕННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ НІМЕЦЬКОЇ ФАХОВОЇ МОВИ АРХІТЕКТУРИ ТА БУДІВНИЦТВА	87
<i>Сікорська О. О., Шаніна О. С.</i>	
КОНФЛІКТНА МЕДИЧНА КОМУНІКАЦІЯ	91
<i>Совєтна А. В.</i>	
РОЗВИТОК ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У МЕДІАТЕКСТАХ ГЛЯНЦЕВИХ ЖУРНАЛІВ	95
<i>Стройкова С. А.</i>	
ПРОПОЗИЦІЙНО-АСОЦІАТИВНА МОТИВАЦІЯ НІМЕЦЬКИХ НАЙМЕНУВАНЬ РИБ	98
<i>Sushkevych O. V.</i>	
COMMUNICATIVE LEADERSHIP IN BRITISH POLITICAL DISCOURSE: TACTICS INVOLVING THE PUBLIC	102
<i>Телєжкіна О. О., Берестова А. А.</i>	
ПАРОНОМАЗІЯ ЯК ФОНОСТИЛІСТИЧНИЙ ПРИЙОМ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ П П ОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ)	106
<i>Тодорова Н. Ю., Лапіна М. О.</i>	
СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ У СКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ	111
<i>Томусяк Л. М.</i>	
АТРИБУТИВНІ КОМПОНЕНТИ З ОБСТАВИННОЮ СЕМАНТИКОЮ	115
<i>Khabarova I. V., Wang Zhizi</i>	
SOCIO-CULTURAL ADAPTATION OF CHINESE IDIOMATIC EXPRESSIONS IN RUSSIAN AND UKRAINIAN TRANSLATIONS	119
<i>Шульська Н. М., Римар Н. Ю.</i>	
ЛЕКСИЧНА КУЛЬТУРА МІСЦЕВИХ ЗМІ: АНАЛІЗ ТИПОВИХ ЛІНГВОАНОРМАТИВІВ	122

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

<i>Gafarova Samangul Husu</i>	
FOLKLORE MOTIVES IN LITERARY EXAMPLES	128
<i>Генц А. В.</i>	
ІСТОРИОГРАФІЧНА “ФІЗІОНОМІЯ” ЛЕСІ УКРАЇНКИ: ПОЧАТКОВИЙ КОД	132
<i>Голубішко І. Ю., Лаврова А. О.</i>	
АНГЛОМОВНА ПОЕЗІЯ НІГЕРІЇ ПРО ГРОМАДЯНСЬКУ ВІЙНУ 1967–1970 РОКІВ	136
<i>Журба С. С.</i>	
ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ 20-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ У КРИТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ МИКОЛИ ЗЕРОВА	140
<i>Ісаєв Хуришд Байрам оглу, Дем’янюк А. А.</i>	
ВІДОБРАЖЕННЯ ТУРЕЦЬКОГО МІСТА КАРС У ЛІТЕРАТУРІ	144

Тележкіна О. О.,

доктор філологічних наук,

професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології
Харківського національного університету міського господарства

імені О. М. Бекетова

Берестова А. А.,

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри мовної та фундаментальної підготовки
Національного фармацевтичного університету

ПАРОНОМАЗІЯ ЯК ФОНОСТИЛІСТИЧНИЙ ПРИЙОМ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ II ПОЛОВИНИ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ)

Анотація. У пропонованій статті розглянуто паронімазію (паронімічну атракцію) як яскравий прийом звукопису, активно представлений в українській поетичній мові II половини XX – початку XXI століття.

Мета дослідження – схарактеризувати способове і функційне вираження паронімічної атракції в поетичній мові II половини XX – початку XXI століття.

За результатами аналізу автори визначають, що в проаналізованих поетичних творах широко представлені зразки паронімічної атракції, що реалізуються в таких структурних типах, як вокалічний, консонантний, епентетичний, метатетичний. Ці структурні пари можуть поєднувати слова тільки з конкретним значенням або тільки з абстрактним значенням, чи і з конкретним, і з абстрактним значенням. Окрім того, зафіксовано, що між атрактантами ситуативно встановлюються синонімічні та антонімічні відношення. За формально-синтаксичною будовою близькозвучні пари є словосполученням або членами речення, як однорідними, так і неоднорідними, що розміщені контактно чи дистантно.

Звукокореляційні пари – це органічні складники тканини поетичних творів сучасних українських авторів і виконують функції метафоризації, римотворення, а також смислотвірну, образотворчу й людичну (мовна гра) функції, утілюючи авторську інтенцію того чи того митця, що вказує на розширення можливостей реалізації аналізованого фоносемантичного явища.

Уживання близькозвучних пар слів уможливує створення своєрідного ритмічного акценту й важливого смислового навантаження, що сприяє поглибленню змісту усього поетичного твору. Отже, паронімічні атрактанти становлять підґрунтя особливій внутрішньої організації віршових текстів: слугують маркерами потаємних смислів, породжують нові образи, увиразнюють метафоричні сполуки, викристалізують риму.

Здійснене дослідження названої фоностилістичної фігури накреслює перспективу її подальшого вивчення, зокрема, окреслення прагматичних функцій означеного засобу в поетичних і прозових текстах.

Ключові слова: поетичний твір, структурний тип, функція, паронімазія, паронімічна атракція, авторська інтенція.

Постановка проблеми. Нерозгадана природа слова і прагнення сказати інакше, ніж було сказано дотепер, спонукали митців до “подолання споконвічного способу висловлення” (за В. Григор’євим), до пошуку відповідності форми та змісту і звуку та смислу як їхніх виразників. Результатом шукань стало використання близькозвучних слів із метою досягнення додаткових смислових ефектів. Такий прийом у науковій літературі отримав назву “паронімазія”, або “паронімічна атракція”.

Аналіз останніх досліджень. Від кінця XX століття до питання реалізації близькозвучних слів як фоностилістичного і фоносемантичного засобу в поетичному тексті зверталися вітчизняні (Н. Дашенко [1], Л. Оліфіренко [2], Р. Ріжко [3], Г. Сюта [4] та ін.) і зарубіжні дослідники (зокрема J. Grądział-Wójcik [5], A. I. Nasser [6], J. Wilker [7]). Незважаючи на значний науковий доробок у царині звукопису, аналіз паронімічної атракції як активного прийому втілення мистецького задуму потребує удокладнення, що й обґрунтовує актуальність пропонованої розвідки.

Мета статті – схарактеризувати способове і функційне вираження паронімазії в поетичній мові II половини XX – початку XXI століття.

Виклад основного матеріалу. Спостереження засвідчили, що паронімічна атракція як стилістичний засіб активно представлена в українській поезії II половини XX – початку XXI століття і зреалізована за допомогою таких структурних різновидів.

Вокалічний тип (консонантний склад паронімічних атрактантів незмінний, а голосні звуки варіюються). Найчастіше представлені зразки, де заміна голосного відбувається в середині слова: *За чужим плечем набряка плечем / і не зна – чи воно [життя – О. Т.] ще є* (В. Базилевський); *Така самотність у білій пустелі пстелі* (І. Калинець); *Дорога розгубилась, / і розгубилась на дорозі ми / із давньою і дивною любов’ю* (С. Йовенко); значно рідше – у кінці слова, де голосний “чергується” з нулем звука: *Щоб виріс ліс – повинен дощ іти... / То ж не таїсь, Таїсо, із коханням* (О. Різників).

Подоколи виявляється ускладнення вокалічної паронімії одночасною заміною голосних і їхньою перестановкою: *Звідки взялись ми, в якій оселі осілу* (І. Калинець) або заміною

і випадінням: **самотніші** й **сму́тніші** / приходять покоління (І. Малкович).

Консонантний тип (співвідносний консонантний склад і факультативна відповідність голосних). В обстеженому фактичному матеріалі здебільшого спостерігається заміна одного консонанта в парних квазікоренях: *Любове, ми щасні: наш **терец** і **терем**, / у **бутді** тернівка, **бутці** терцини. / Трохи терпіння – і вірш на папері, / і на терезах розважена щирість* (І. Калинець); *Тисячі **снів** і вагань, / тисячі **снів** і зітхань* (С. Йовенко); *на плесі неба – / світла **випин** / на тілі ночі – / тиші **вигин*** (І. Шувалова); *Свій чорний сухар / У протічній воді розмочу / І вірші, / Не гірші, ніж ситі поети, / **Музичу**; / **Музичу** про себе* (І. Низовий); *І брязкоти мечів, / і неба мокра хвища, / і **тлум**, / і **тлум**, / і **свалт*** (В. Базилевський); *Де є **гриці**, бува і **гриці** там; / той блажен, хто радий крихтам* (Л. Хворост); *війна радикальний засіб / від **голоду** **голоду** / безробіття* (М. Рябчук); *Темна сила, суца **сатана** – / Ненаситна, хижка **сарана*** (М. Луків).

Проте інколи трапляються кореляції із заміною “один приголосний – два приголосні”: *Скупа зима на **сніг**, / Скупа душа на **сміх**. / Ступай, душе, в барліг* (В. Базилевський); *Знов пригадав, як поді взявся мити її / зашкарублі, / порепані руки: милом, піском, содою, / сіллю, золою / і знову милом, піском... / бо на ранок із самої Москви, / з-під кремлівських курантів, / сподівався **столичних**, **столичких** гостей* (С. Майданська); *Ти захищаєшся тим, що не смієш кохати; / я ж – **звіря**, я – **змія**, я – **стрила*** (Л. Хворост).

Неактивними є моделі заміни кількох приголосних в обох атрактантах при незмінному складі голосних: а) у межах одного складу: *Як став – то вплав, / як **брід** – то **вслід**, / як мур – то хоч нуриця* (В. Стус); б) у різних складах: *Між чужих людей, / між чужих речей / **цидіє** **житіє*** (В. Базилевський).

Епентетичний тип (додавання одного приголосного чи групи приголосних у квазікорінь одного з атрактантів): *тільки там вони зможуть / цвісти і літати / **невцинно** й **невинно*** (В. Кордун); *Каже Скворода: / – **Поясни** мене, **Маріє-Оранто**. / – **Проясни** мене, **Маріє-Оранто*** (В. Боровий).

Спостерігаються також приклади епентетичних нарощень звукосполук (найчастіше це поєднання голосного і приголосного, що становлять склад). Таке приєднання можливе як на початку одного з корелятивів: *До перших сивин у своїх “малюків” – / **одвічна** і **вічна** страждальниця* (В. Тимченко); всередині: *І поколінням, котрим завтра жити, / Лишили наші **звіти** й **заповіти*** (М. Луків); так і в його кінці: *Романівка і Рильський, **вир** і **вирій**... / Зі всім у змові юність онімла. / <...> / Романівка і Рильський, **вир** і **вирій**... / Осіння далечінь сумної Сквири* (О. Гордон).

Інколи митці удаються до застосування відразу двох різновидів епентетичної трансформації – одночасне додавання складу і приголосного: *А може, все збулося – тільки / Залишилися ми – скінченні. / Чотири сходинок до неба, / Чотири сходинок – і там... / І там побачимо. А поки – / Ми **злічені** і **незлічені**, / Ми **знищені** і **незнищені*** (І. Шувалова). Наведена епентетична атракція ускладнюється акцентним розподіленням квазіодиниць.

Метатетичний тип (переставлення окремих звуків чи їх груп у межах парних квазікоренів). Зафіксовані поодинокі ілюстрації цього структурного типу паронімічної атракції, як-от: *в порожній рамі, в літньому світланні / квітучих вербах, **грабах***

на **горбі** (М. Рябчук). Це спостереження дозволяє стверджувати, що такий різновид звукосмислових кореляцій непродуктивний у поезії досліджуваного періоду.

Проте, окрім описаних “чистих” різновидів паронімічних пар, були засвідчені зразки їх комбінування. Найчастішим виявилось поєднання вокалічного й консонантного типів звукової атракції, що виражається в “чергуванні” а) голосного звука зі складом: *Стоять **сиди** холодної **слюди** / В одезі білій з чорними руками...* (Н. Білоцерківець); *Опадає любов моя віршем, як вересень листям, / **присипає** стежки, / **присипляє** стежки...* (Л. Хворост); б) двох складів як на початку слів зі спільних коренем: *Єдина моя – і **знемога**, й **спромога** – / Ранкова дорога, вечірня дорога* (А. Мойсієнко), так і псевдоспільнокореневих слів: *Невтішні **новини** – **провини** минулого часу* (В. Кузан); *Сто дзеркал спрямовано на мене / в **самоту** мою і **німоту*** (В. Стус); *Ми – **світота** і **глукота*** (І. Шувалова); а також у кінці слів, що утворюють близьковзвучну пару: *Ні шиб, ні стін. І навіть впала рама. / На місці **раму** – **прямокутна рана*** (М. Рябчук).

Значно рідшими є зразки, у яких зафіксована одночасна вокалічна й епентетична трансформація: *Барви **пастельні**, мов тіні навіяні, / Серед **пустелі** сади линуть співами* (В. Захабура); *Ти тут. Ти тут. Вся біла, як свіча – / так **полахко** і тонко **палахкочем*** (В. Стус). Остання ілюстрація є прикладом звукового епаналепсису, в основі якого паронімічна атракція.

Так само маловживаним є поєднання вокалічного, епентетичного й метатетичного різновидів звукосмислової кореляції: *І йшли мисливці. Йшли хорти за ними. / Спускались **граби** з **пагорба** в долину...* (М. Рябчук); *Відлебеділо лібідо* (Ю. Позаяк); чи епентетичного й метатетичного типів: *Дай нам силу ідолів знімати / З п'єдесталів чорної олжі, / Бурити **казарми** й **каземати*** (Д. Павличко); *Над ким **тополі** **попіл**, мов бальзами?* (С. Сапеляк).

Подколи трапляються приклади, де консонантний квазікорінь одного з членів паронімічної пари ділиться між двома словами: *Та не чуєш ти, **Піснелове**, / як тебе ота **пісня** **лове*** (О. Різників); *Дорога в **гори** й **вгору**. / Бетонка, наче вістря / і, мов церковні хори, / Дзвенить, співа повітря* (В. Слапчук) – при цьому спостерігається і заміна одного голосного всередині або наприкінці компонентів пари. В одному з творів М. Холодного ужито подібну звукокореляційну пару із заміною другого голосного і подвійним розмежуванням того самого квазікореня: *Маріє Петрівно, гряде **Погребище** / в театр до столиці в модернім “Ікарусі”. / А ми на Поділлі мчимо **по гриби** **ще**, / в театрі на верхньому виспавишся ярусі.* О. Різників розділяє одну із псевдоморфем без заміни складу голосних і приголосних: ***ви**, **бранці** змінної потреби, / **вибранці** волі, часу й неба... / Степ знає все. Тому й мовчить, чим досягає особливої гостроти звучання віршових рядків.*

Аналіз лексико-граматичної структури паронімічних сполук засвідчив можливість звукового зближення смислових груп: слів із конкретним значенням: *Ой, хмелю, хмелю, де зазимував ти, / в яких **снігах**, **пекучих**, **ніби сіль**, / в яких **зілках?** в яких **голках?*** (О. Різників); *Я забуваю про **голод** і **холод**, / Я не хочу пам'ятати / Злого й поганого* (М. Луків); слів з абстрактним значенням *Там, наче масло, свічка тане / від **глухоти** і **сумоти***: (П. Мовчан); і до днів сімох неосвячених і освячених / **божєвіллям** **савілля** / **скелети** і **коріння** / **ще промовляють** (С. Сапеляк); слів із конкретним і абстрактним значенням:

Де є *гріш*, бува і *гріх* там; / той блажен, хто радий крихтам (Л. Хворост); *Розсипало тепло. / І з сірості та сирості отої / дощі громові в полі пролило* (О. Різників).

Наведені приклади ілюструють можливість утворення близькозвучних пар зі слів, що належать до загальних назв, однак власні назви так само можуть виступати компонентами паронімічної пари. Здебільшого спостерігаються сполуки загальна назва + власна назва, за участю антропонімів: *Овідій на овиді майже невидимий в білій констанці* (В. Кордун); *Й збираючись у клубах на свята і на паради, / на засідання китайської марксистської громади, / вони співатимуть: Мао! / Ми на місці, Мао! / Китайців ніколи не буває замало* (С. Жадан); ойконімів: *Під містечком Берестечком / Глибокі могили* (М. Луків); *Прекрасне місто і нещасне: / Кам'янець – у серці камінець...* (І. Драч); гідронімів: *І Тясмину тісно од трупу козацького й крові* (В. Стус); урбанонімів: *Банкова – в бантиках, / в бункері спрут* (В. Базилюк); геортонімів: *До Успіння усніти, уснинути скласти хорал* (А. Тимченко); *Та споши ми Господи / Слово благе / і благословення / на Благовіщення* (С. Сапеляк). Проте трапляються зразки досліджуваних утворень, де обидва атрактанти – антропоніми, як-от: *Набиті черева і вола / Не розуміють Чорновола / І посміються з долі Стуса, / Що схожа з долею Ісуса* (М. Луків).

Дослідники відзначають, що “звукова подібність створює загальне сприятливе тло для формальної і семантичної близькості мовних одиниць, на основі якого можливе встановлення відношень контекстуальної синонімії та антонімії” [1, с. 10].

В опрацьованому фактичному матеріалі синонімічні відношення були виявлені між різними членами речення, що становлять звуко-семантичну корелятивну пару, виражену такими повнозначними частинами мови, як: іменник: *Та як нема болячки – тоді нема балачки* (М. Сом); *У передвіччі безтями й нестями* (С. Сапеляк) – однорідні додатки; *Куми одесну і ошую. / А шум! А гам! <...> / А сміх і гріх! Дев'ятий вал! / Велике таїнство вершу я* (І. Світличний) – головні члени односкладного речення; прикметник: *Стобальним, стоголбальним болем / До неба дибиться душа* (М. Вінграновський) – узгоджені означення; дієслово: *Наша столиця / така багатоліця / колісь пречиста / тепер потопас / у смітниках / по ній ходять / <...> / товчуться / топчуться* (Д. Чердиченко); *Солдатиків вже спаковано, вже поховано, / солдатиків вже не вб'ють, бо вони – лежачі* (І. Шувалова) – однорідні присудки; *Сутеніло. Сатаніло. Погляд сховає кров'ю...* (М. Вінграновський) – головні члени односкладних речень; дієприкметник: *Я люблю / любов'ю жадібною й гострою, / без застережень і без остраху – / але Ти інший, / але Ти не я: / ретельно змірена любов Твоя, / з вагами змірена любов Твоя <...>* (Л. Хворост).

Антонімічні відношення між атрактантами спостерігаються значно рідше, ніж синонімічні. Найчастіше з-поміж них виділяються пари, які за своїм семантичним наповненням є контрастивними, як-от: *Ніхто мені не винен, але аз / і винен, і повинен, і не раз / ввійти і вийти крізь тригранну призму* (П. Біливода); *Коли шеф-кухар ховає руки у діжку з тістом, / коли залізи – уже не штука, а штука – злізи...* / понизить голос, підвищить градус – на вдих і видих... (О. Бражнік). І зрідка трапляються антонімічні атрактанти, які виникають ситуативно: *Боже, не літості – лютості, / Боже, не ласки, а мсти, / дай розірвати нам пута ці, / ретязі ці рознести* (В. Стус), де один із компонентів – авторський новотвір.

За формально-синтаксичною будовою близькозвучні пари можуть становити словосполучення, а можуть виступати членами речення, як однорідними, так і неоднорідними, що розміщені контактено або дистантно.

З-поміж словосполучень в аналізованих поетичних творах використовуються підрядні утворення, де головним словом найчастіше виступає іменник: *Кружеляють тіні з гратами на тілі* (С. Сапеляк); *А я від втекла, сховалася удама, / бо тут є тиша, й чай, і тіні на стіні* (А. Тимченко); *Ще часом смакує нам зречення недогризок, / коли вже одною ногою на березі березня* (І. Калинець); дієслово: *Така вже нація пішла, / Що довог йде, / Що довог дума, на все дмуха / І конструктивно чуха вуха / Об все тверде* (І. Драч); *Така самотність у білій пустелі постелі, / де понад нами стелею стеляться міражі* (І. Калинець); або займенник: *Мій безуме, – о, ти зі мною, ти й зимою* (М. Рябчук); сурядні утворення, до складу яких входять іменники: *Є тільки ти, неначе суд і суть, / несуть тебе метелики на крилах* (М. Рябчук); прикметники: *Мій безуме, <...> / палючим і палаючим полоном / ведеш мене дорогою земною* (М. Рябчук); предикативні утворення, де і підметом, і присудком виступають іменники: *горе мені / горе мені / терни мої / перли* (С. Сапеляк); *Місто – намисто, розвіяне вітром* (В. Захабура).

Зафіксовані зразки вживання близькозвучних слів ілюструють можливість використання їх парами, проте подеколи українські митці уводять у поетичний твір паронімічний “ланджок” із трьох компонентів, де атрактанти поєднуються послідовно – 1 + 2 і 2 + 3, як-от: *Куми одесну і ошую. / А шум! А гам! А шал! А шквал! / <...> / Дев'ятий вал! / Велике таїнство вершу я* (І. Світличний); *Вони із тих, що не здаються / Й братів по вірі не здають. / Високі ясени не гнуться – / Вогнем і полум'ям стають!* (Л. Тома). Такий прийом уможливує створення ефекту відлуння, що сприяє досягненню ритмічної стрункості віршових рядків.

Спостерігаються також випадки утворення звукокореляційної пари з повтором другого атрактанта, як-от у поезії М. Шевченка: *Я зрозумів, що промину / І боли ці, і цю леваду, / І те, що тихо душу краде, / І цю солодку, ніжну зраду, / І зраду, зраду, зраду – / На себе сам візьму вину* чи Л. Хворост, де повторюються і перший, і другий складники ситуативної паронімічної пари: *Між нас – завіса снігова: / мете, мете, мете... / Він розсипав легкі слова – / це те, це те, це те...* Такий спосіб використання звуковиражального прийому має “подвійну силу”: близьке звучання слів викликає в читача додаткові асоціації, а повторення цих слів сприяє насиченості звучання і зосередженню думки на головному, підкресленому цим повтором.

Близькозвучні слова митці використовують як основу смислової організації своїх творів, як-от в О. Різниківі спостерігається вживання двох пар близькозвучних слів, які мають ситуативне протилежне значення: *Ми ростемо у нім [у прачасі – О. Т.], як дерева, / і наші душі в нім укореніли, / верхів'я у захмар'ї нам зацвіли, / бува в міжчасі стовбур і трива. / Від поховань – до світлич поривань, / від пороху – до поруху і сили* – обидві пари ситуативних антонімічних паронімів є “серцевиною” формулювання висновку, оскільки вживаються у двох фінальних рядках твору, і несуть основний акцент: розвиток не припиняється ніколи і минуле, теперішнє й майбутнє нерозривно пов'язані: від давнього – *поховань, пороху* – до прийдешнього – *поривань, поруху*. Сказане дово-

дять, що звукокореляційні пари у віршовому творі виконують смислотвірну функцію.

Ще одним способом функційної реалізації паронімічної атракції є створення образу, як-от у М. Рябчука: *Упала рама. Як завіса – впала! / І ти сама – в холодному полудні. / І ти одна – при хутряній полуді. / Одна-однісінька – у голізні опаловій... / В опальній голізні!.. Ну, пощо ти / в цій самоті, само-самотуванні.* Близькозвучні слова *полудні – полуді* й *опаловій – опальній* сприяють витворенню асоціативного образу ліричної героїні – самотньої, беззахисної, вразливої. Цей образ підкріплюють й інші стилістичні фігури такі, як анномінативне утворення, яке ґрунтується на повторенні спільнокореневих слів із відповідним значенням: *одна-однісінька*, і емфатичний епаналепсис, ужитий в останньому рядку: в *цій самоті, само-самотуванні*, де корінь *сам-* є підтримкою і підкресленням кореня *одн-*. Такий спосіб уживання звукокореляційних пар засвідчує, що з їх допомогою можуть створюватися нові образи, відповідно до інтенції автора, а отже, виконують образотворчу функцію.

У рядках Г. Крук *А ти устям уст, / горла гирлом, / ламкими пальцями / не належала жодному / в цілому світі / коханцеві* ужиті паронімічні пари *устям уст* і *горла гирлом* виступають метафоризованими сполуками, що надають фоносемантичного поживлення віршовому тексту і виступають елементами мовної гри, оскільки вжиті не в узвичаєному поєднанні, а мовна гра будується на неординарному вживанні мовних одиниць. Подібний зразок метафоризації виявлено у творі О. Різників: *Якщо в душі у тебе біль, / коли навколо веселяться, / а в запобігливості й ласці / почувши гіркоту і сіль – / тікай звідтіля і звидусіль, / від халабуд і від палаців / на лоно лану, простір піль, / до невибагливої праці, де вокалічна звукова атракція посилює образність метафоричної сполуки. Можливість такого способу реалізації атрактантів вказує на те, що розглядувані одиниці виконують функцію метафоризації.*

Паронімізм виступає активним засобом творення рими. Найчастіше в римуванні трапляються зразки таких типів: консонантного, як-от у творах М. Рябчука: *А на Олімп – як на олімпіаду, / Як на Голгофу – на безглуздий глум, / На вічне свято п'яних конокрадів, / На двотретинний божественний сум;* чи Б. Олійника: *Ти, заміром темним здобувши вінець / І гетьманську владу підступно. / Затям, що по всьому надійде кінець, / Бува, що й на лаві підсудних;* вокалічного, як, наприклад, у В. Тимченка: *В моє розчинене вікно / усе разом – і сонце, й вітер. / Не розкисав я вже давно, / а тут сльозу раптово вцїтер;* чи Л. Хворост: *Кого я жду, тому, либонь, / вільниш на самоті; / для кого я несла вогонь, / той грітись не схотів... / Я привела б його сама, / але не до снаги, / коли за вікнами зима / і на шляхах сніги;* епентетичного, як у Д. Павличка: *Як хочеш ворога свого любити, / Іди в святі, люби його, та знай, / Що за любов тебе він буде бити, / На лицях рвати дротяний нагай.* Таке вживання близькозвучних пар слів уможливило створення своєрідного ритмічного акценту й важливого смислового навантаження, що сприяє поглибленню змісту усього поетичного твору.

Висновки. Викладене дозволяє стверджувати, що вживані в українських поетичних творах II половини XX – початку XXI століття структурні, лексико-граматичні й формально-граматичні різновиди звукової атракції засвідчують розширення можливостей реалізації аналізованого фоносемантичного

явища. Окрім того, компоненти звукосемантичних корелятивних пар можуть бути ситуативно близькими і протилежними за значенням, що сприяє додатковому увиразненню художнього смислу поетичного твору.

Досліджувані фоносемантичні одиниці виступають органічним складником тканини поетичних творів сучасних українських авторів і виконують функції метафоризації, римотворення, а також смислотвірну, образотворчу й людичну (мовна гра) функції, втілюючи авторську інтенцію того чи того митця.

Отже, результати здійсненого аналізу доводять, що паронімізм є своєрідним мовно-виражальним засобом звукопису, який активно реалізується в українській поезії II половини XX – початку XXI століття.

Перспективи подальших пошуків. Здійснене дослідження паронімізму як стилістичної фігури накреслює перспективи вивчення прагматичних функцій цього засобу в контексті поетичного дискурсу.

Література:

1. Дашенко Н. Л. Паронімічна атракція в українській поезії 60–80 рр. XX ст. : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1996. 196 с.
2. Оліфіренко Л. В. Стилістична роль паронімічної атракції у поезії В. Стуса [Електронний ресурс]. *Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку: матеріали наукової конференції.* Режим доступу: <http://intkonf.org/category/arhiv/1-suchasnist-nauka-chas-23-25-listopada-2011-r/filologichni-nauki/>
3. Рішко Р. Л. Паронімічна атракція як домінанта українського поетичного дискурсу кінця XX – початку XXI століття. *Лінгвістика.* 2011. № 1. С. 169–182.
4. Сютя Г. М. Паронімічна атракція в ідіостильовій системі Емми Андіївської. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* Серія “Філологічні науки” (мовознавство і літературознавство). Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 1. Кн. 1. С. 67–72.
5. Grądziel-Wójcik Joanna. Poetyki I lektury momentalne. Między materia a metafizyką, czyli o paronomazji na przykładzie poezji kobiet [Zasób elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://www.researchgate.net/publication/320283892>
6. Nasser Ahmed Ismail. Rhetorical devices in mamlūk poetry: the case of paronomasia [Electronic resource]. *Quaderni di Studi Arabi. Nuova serie.* 2014. Vol. 9. Pp. 131–143. Access mode: <https://www.jstor.org/stable/24640437>
7. Wilker Jessica. Rime et paronomase: indications ludiques vers “l’absente de tous bouques” (L’Allusion chez Mallarme et Rilke) [Ressource électronique]. *L’allusion en poésie.* Clermont-Ferrand, 2002. Pp. 447–462. Mode d’accès: <https://books.google.com.ua/books?id=Od7hRHDTX7cC&pg=PA447&lpg=PA447&dq=paronomase+en>

Tieliezhkina O., Berestova A. Paronomasia as a phonostylistic method (on the material of Ukrainian poetry of the second half of the XX – beginning of the XXI century)

Summary. In the offered article paronomasia (paronymic attraction) is considered as a bright way of sound recording, actively presented in the Ukrainian poetic language of the second half of the XX – the beginning of the XXI century.

The aim of the research is to characterize the methodological and functional expression of paronymic attraction in the poetic language of the second half of the XX – beginning of the XXI century.

According to the results of the analysis the authors have determined that in the analyzed poetic works are widely

represented samples of paronymic attraction which are realized in such structural types as vocal, consonant, epentetic and metathetic. These structural pairs can combine words only with a specific meaning or only with an abstract meaning, or with both a specific and an abstract meaning. In addition, it is recorded that synonymous and antonymous relations are situationally established between the attractors. According to the formal syntactic structure, close-sounding pairs are phrases or members of a sentence both homogeneous and inhomogeneous which are placed in contact or distance.

Sound correlations are organic components of modern Ukrainian authors' poetic works and perform the functions of metaphorization, rhyming, as well as meaningful, visual and human (language game) functions, embodying the author's

intention of an artist which indicates the expansion of the analyzed phonosemantic phenomenon.

The use of close-sounding pairs of words makes it possible to create a kind of rhythmic accent and important semantic load which contributes to the deepening of the content of the whole poetic work. Thus paronymic attractors are the basis of a special internal organization of poetic texts: they serve as markers of secret meanings, generate new images, emphasize metaphorical compounds, crystallize rhyme.

The study of this phonostylistic figure outlines the prospects for its further study, in particular, outlining the pragmatic functions of this tool in poetic and prose texts.

Key words: poetic work, structural type, function, paronomasia, paronymic attraction, author's intention.